

dr. sc. Zdenko Franić
Znanstveni savjetnik u Institutu za medicinska istraživanja i medicinu rada, certificirani ekološki pčelar (selo Klinac pokraj Petrinje)
e-pošta:franic@klinac.eu

Oznaka kvalitete „planinski med”

Rezultati nedavnog istraživanja koje je provela Uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije upozorili su da proizvodi koji nose jednu od prepoznatljivih oznaka kvalitete Europske unije:

- zajamčeno tradicionalni specijalitet – ZTS (engl. *Traditional Specialty Guaranteed – TSG*)
- zaštićenu oznaku zemljopisnog porijekla – ZOZP (engl. *Protected Geographical Indication – PGI*)
- zaštićenu oznaku izvornosti – ZOI (engl. *Protected Designation of Origin – PDO*),

od kojih je ova posljednja oznaka ujedno i najvažnija, na tržištu postižu dva-tri puta veću cijenu u odnosu na sličan standardni proizvod.

SLIKA 1. OZNAKA ZAJAMČENOGA TRADICIONALNOG SPECIJALITETA, ZAŠTIĆENA OZNAKA ZEMLJOPISNOG PORIJEKLA I ZAŠTIĆENA OZNAKA IZVORNOSTI

Istraživanje je ujedno pokazalo da kvaliteta i raznovrsnost poljoprivredne proizvodnje proizvođačima daje konkurentnu prednost, uvelike doprinoseći ruralnom razvoju kao i živućoj kulturnoj i gastronomskoj baštini.

Shematski prikaz kompleksnih odnosa koji prikazuju na koji način europske oznake kvalitete crpe snagu svoga brenda iz zemljišta i vrijednih ljudi koji to zemljište obrađuju i čuvaju te osiguravaju sigurnost opskrbe hranom stanovništvu Europske unije prikazano je na takozvanom drvetu kvalitete.

Europska pravna osnova koja regulira osiguravanje kvalitete poljoprivrednih proizvoda sadržana je u Uredbi (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Europskog vijeća o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode te povezanoj Uredbi br. 668/2014 (Provedbena Uredba Komisije (EU) o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) br. 1151/2012).

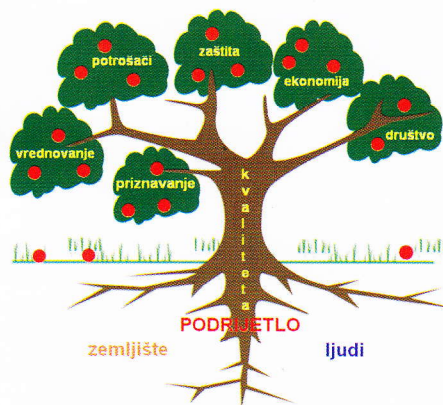
Nažalost, klimatske promjene, nepovoljna tržišna kretanja, depopulacija, dugotrajna ekonomska kriza, ali i nestajanje oprašivača ugrožavaju ne samo kvalitetu, već i cjelokupnu europsku poljoprivredu dovodeći u pitanje egzistenciju mnogih poljoprivrednika i pčelara. Posebice je teška situacija u područjima u kojima je zbog različitih čimbenika, uključujući i zemljopisne karakteristike, poljoprivredna proizvodnja dodatno otežana, kao što su primjerice otoci i brd-

ska-planinski krajevi. Takva su područja karakterizirana većim troškovima poljoprivredne proizvodnje i manjom produktivnošću radne snage.

Kao što zorno pokazuju iskustva upotrebe oznaka ZTS, ZOZP i ZOI, uvođenje i upotreba ovih, ali i drugih dobrovoljnih oznaka kvalitete, proizvođačima pruža učinkovito sredstvo za lakše informiranje javnosti o svojstvima poljoprivrednih proizvoda s dodatnom vrijednosti. Također, oznake kvalitete smanjuju rizik od stvaranja zabune među potrošačima u vezi s podrijetlom proizvoda na tržištu.

Svjesna da mnogi proizvodi (primjerice proizvodi s planinskih i otočnih područja), unatoč tomu što imaju znatnu dodanu vrijednost, nisu svrstani ni u jednu od postojećih europskih shema oznaka kvalitete, Europska je komisija u ožujku 2014. godine donijela Delegiranu uredbu Komisije (EU) br. 665/2014 št. 11. ožujka 2014. o dopuni Uredbe (EU) br. 1151/2012 Europskog parlamenta i Vijeća u pogledu uvjeta uporabe neobavezne oznake kvalitete „planinski proizvod”.

Pritom su planinska područja definirana Uredbom Vijeća (EZ) br. 1257/1999 od 17. svibnja 1999. o potpori Europskog fonda za smjernice i jamstva u poljoprivredi (EFSJP) u ruralnom razvoju te hrvatskim Zakonom o brdsko-planinskim područjima (Narodne novine br. 12/02, 32/02, 117/03, 42/05, 90/05, 80/08, 148/13, 147/14), a koji je u pročišćenom tekstu na snazi od 1. siječnja 2015. U smislu hrvatske nacionalne zakonske regulative pod brdsko-planinskim područjima razumijevaju se „ona područja čija nadmorska visina, nagib i vertikalna raščlanjenost terena te njima uvjetovane pedološke, klimatske i druge prirodne osobitosti predstavljaju otežane uvjete za život i rad stanovnika”. Pritom na razini Europske unije planinskim područjima pripada oko 36 posto ozemlja.

SLIKA 2. „DRVO KVALITETE”

Zanimljivo da je još **Direktiva Vijeća 2001/110/EZ o medu**, a koja je u hrvatsko nacionalno zakonodavstvo prenesena u **Pravilnik o medu** (Narodne novine br. 53/2015) omogućila da se označavanje meda između ostaloga odnosi i na topografsko podrijetlo, naravno, ako proizvod u potpunosti dolazi iz naznačenog područja.

Vezano uz **Delegiranu uredbu br. 665/2014** u segmentu koji se odnosi na pčelarstvo, valja spomenuti rezultate istraživanja Zajedničkoga istraživačkog centra (JRC) Europske komisije o označavanju planinskih proizvoda koje je pokazalo da je prosječna cijena „planinskog meda”, proizvedenoga bilo stacionarnim ili selećim pčelarenjem, 20-30 posto veća u usporedbi s tipičnim medom proizvedenim u nizinskim predjelima (primjerice od repice ili sunco-kreta) te oko 7 posto veća od nekih specifičnih vrsta meda (bagremova ili kestenova). Vezano uz količine, procijenjeno je da između 5 i 20 posto europske proizvodnje meda otpada na planinska područja.

Pritom valja napomenuti da se može očekivati znatna sinergija bude li se uz (buduću) oznaku planinskog meda upotrebljavala i koja od ostalih oznaka EU kvalitete i/ili oznaka ekološkog proizvoda, naravno, ako se radi o certificiranoj ekološkoj proizvodnji sukladno s odredbama **Uredbe vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda**, čija je provedba u Hrvatskoj definirana **Zakonom o provedbi Uredbe vijeća (EZ) br. 834/2007 o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda** (Narodne novine br. 80/13; 14/14). Nažalost, zasad ni jedan hrvatski med nema ni jednu od EU oznaka kvalitete, to jest ZTS, ZOZP ili ZOI.

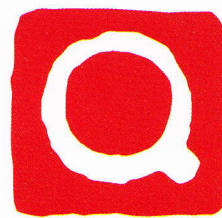
ZAKLJUČIMO

Još prije nego što je Europska komisija precizirala zakonodavni okvir, riječ „planina” se kao indikator podrijetla već naširoko upotrebljavala u označavanju u cijeloj Europskoj uniji. Pritom su se koristili izričaji iz nacionalnih jezika, često u kombinaciji s engleskom riječi *mountain*. Valja napomenuti da prema sadašnjoj važećoj regulativi i tumačenju Europske komisije spominjanje određenog imena planine nije obavezno, ali ni zabranjeno. Naravno, u slučaju da

PČELINJAK NA VELEBITU, FOTO: RADIO.HRT.HR

ZA PLANINSKI MED TREBA URADITI ISTO ŠTO JE NAPRAVLJENO I ZA OTOČKE PROIZVODE

HRVATSKI
OTOČNI
PROIZVOD

oznaka uz topografsku oznaku daje i teritorijalnu oznaku podrijetla navođenje je imena tada obavezno.

Uprava za poljoprivredu i ruralni razvoj Europske komisije još nije usvojila dizajn, odnosno logotip buduće oznake kvalitete planinskog proizvoda. Također ni Republika Hrvatska za planinske proizvode nije donijela nikakva pravila, poput onih koja su razvijena te su u primjeni za oznaku Hrvatski otočni proizvod (pogledati: <http://www.mppi.hr/UserDocImages/HOP-u.pdf>). Dotad proizvođači mogu razviti, brendirati i upotrebljavati svoje vlastite ili, još bolje, skupne oznake, naravno, poštujući europsku i nacionalnu regulativu koju smo pokušali predstaviti u ovom prikazu.

S obzirom na hrvatske zemljopisne karakteristike, i na činjenicu da se hrvatskim proizvođačima odnedavno otvorilo cijelo tržište Europske unije, hrvatski bi pčelari svakako trebali iskoristiti svoje komparativne prednosti i uložiti napore da adekvatnim oznakama predstave, populariziraju i osnaže tržišnu poziciju svoga meda. Pritom će u konačnici postići veće cijene za svoje proizvode.

U svakom slučaju, napori europskih institucija da poljoprivrednim proizvođačima, a posebice pčelarima, kroz sustave kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode pruže tržišnu prednost i daju alate za kvalitetnije informiranje kupaca i javnosti djeluju u sinergiji s naporima za učinkovitu zaštitu europskih oprašivača. Naime, u ostvarivanju jednog od najvažnijih ciljeva europskih politika – **sigurnosti opskrbe hranom** – Europska je komisija itekako svjesna važnosti pčela. Komisija procjenjuje da oprašivači svake godine doprinose europskoj poljoprivredi s najmanje 22 milijarde eura jer osiguravaju oprašivanje za više od 80 posto usjeva i samoniklog bilja u Europi, pri čemu su ujedno i presudan čimbenik održavanja bioraznolikosti.

I na kraju spomenimo da su planinska područja prepoznata kao važan predmet istraživanja u Obzoru 2020, najvažnijem znanstveno-istraživačkom programu Europske unije. Općenito bi se hrvatski znanstvenici u suradnji s pčelarima trebali aktivnije uključiti u segmente Obzora 2020 koji se mogu odnositi na pčelarstvo.

HRVATSKA PČELA

godišće 135.
Zagreb, 2016.
ISSN 1330-3635

1

Pčelinji otrov

Let medonosne pčele

Pčelinji vosak – jučer, danas i sutra